

Foto: Morguefile

Heen arbeider som lektor ved Ulsrud videregående skole i Oslo.

Lektoren som auteur

Av: Leif-Atle Heen

Auteurteorien har sine røtter i François Truffaut og André Bazins artikler i tidsskriftet *Cahiers du cinéma*, som ble publisert på midten av 1950-tallet. Denne teorien gikk, kort fortalt, ut på at regissøren av enhver film er (eller bør være) en person som virkeliggjør sin kunstneriske visjon og uttrykker seg selv gjennom filmmediet, gjerne gjennom en personlig tilegnet stil eller gjennom fokus på en spesiell tematikk. En slik regissør er en *auteur*.

Da ideen om det geniale skaperindividet fikk feste i romantikken på 1800-tallet, gjaldt denne først og fremst kunstformer som malerkunst, litteratur, (klassisk vestlig) musikk og billedhugging. Alle disse kunststartene har én tydelig skaper i fokus; én maler, én forfatter, én komponist og én billedhugger. Riktignok var disse ofte underlagt tilstedeværende eller manglende godvilje hos kunstmesener i form av geistlige og verdslige fyrster og rikfolk. Allikevel var det aldri noen tvil om hvem som var *avsender*, hvem som var *skaper*.

Da filmindustrien vokste frem på begynnelsen av 1900-tallet, var det imidlertid langt større tvil om hvem som var avsender, i og med at så mange mennesker var involvert: studiosjefer, produsenter, regissører, kinematografer, filmforfattere, redaktører, komponister, en lang rekke andre medarbeidere bak kamera og – ikke minst – skuespillere. I tillegg var filmproduksjon en kostbar affære, som krevde stor innskutt kapital og måtte kunne gi løfte om et betydelig inntjeningspotensial (i hvert fall i ikke-kommunistiske land). Filmskapere kunne ikke sette seg ned og skape en

historie bare ved hjelp av en penn og en bunke ark, slik forfattere kunne.

Filmmediet syntes å være en arena hvor det kollektive samarbeidet og de tilhørende kompromissene var uunngåelige, hvor individet ble stilt i skyggen, og hvor den skapende kunstneren ikke ville være i stand til å uttrykke sin personlige visjon. Allikevel mente altså Truffaut og Bazin å kunne gjenkjenne personlige kunstneriske trekk ved flere fortidige og samtidige regissører, deriblant Orson Welles, Alfred Hitchcock og Jean Renoir. Andre typiske auteurs fra denne tiden er Frank Capra, Billy Wilder og Ingmar Bergman. Av nyere filmskapere kan blant annet Martin Scorsese, Woody Allen og Quentin Tarantino nevnes.

Uttrykket *auteur* har senere gått over til å gjelde alle typer kunstnere som arbeider innenfor noenlunde tilsvarende rammer skapt av – og med krav fra – arbeidsgivere, marked og medarbeidere som filmskapere, slik som populærmusikere (Bob Dylan, Bruce Springsteen, Kanye West), serietegnere (George Herriman, Charles M. Schulz, Bill Watterson), TV-serieskapere (Larry David, David E. Kelley, Ricky Gervais) og videospillskapere (Shigeru Miyamoto, Hironobu Sakaguchi, Sid Meier).

Felles for alle disse er at de har klart å få uttrykt sin individuelle stemme i et

system hvor rammebetingelsene, snarere enn å legge til rette for, motvirker et slikt personlig, kunstnerisk uttrykk.

Som lektorer står vi også overfor en mengde rammebetingelser: de til enhver tid gjeldende læreplanene, økonomiske og pedagogiske krav og føringer fra politikere på nasjonalt og lokalt nivå, og økonomiske og pedagogiske krav og føringer fra skoleetaten, rektorer og andre skoleledere. Midt i orkanens øye finner vi lektoren, som skal planlegge og gjennomføre den daglige undervisningen uke etter uke, år etter år.

Faren for lektoren er naturligvis at alle disse rammebetingelsene vil binde henne eller ham – reelt eller opplevd – i så stor grad at begrensningene overskygger mulighetene, og at undervisningen blir *flavourless*, for å låne et engelsk begrep. I det øyeblikket lektoren blir redusert til – eller blir behandlet som – en brikke i en intrikat organisasjon eller en upersonlig faktor i et upersonlig system, vil undervisningstimene også få det samme upersonlige preget, og elevene vil oppleve undervisningen som distansert og uinteressant.

Auteuren både kan og bør være idealet også for lektorer. Kun som autentiske individer med en lidenskap for fag og formidling kan vi overfor elev-

ene fremstå som troverdige forvaltere av kunnskap og overføre vår kjærlighet til fagene til dem. I klasserommet må lektoren – som auteuren – fremstå som en tydelig avsender som gjennom en original undervisningsstil og et ekte engasjement lykkes i å begeistre elevene til faglig innsats og refleksjon.

Hvordan kan så lektoren bli en auteur? Først og fremst er det viktig å gjenreise lektoryrket som et kallsyrke; et yrke der utøveren ikke bare yter tjenester for å motta en månedlig lønning, men som fordrer at hun eller han har tatt et bevisst valg om å vie sitt profesjonelle liv til opplysning og danning. Altfor mange «ender opp» i skolen, ofte fordi de ikke «fant på noe annet å gjøre». Orson Welles lagde ikke *Citizen Kane* ved en tilfeldighet. Brian Wilson og hans strandgutter spilte ikke inn *Pet Sounds* fordi de ikke fant på noe bedre å gjøre. Eller for å si det på en annen måte: Ingen blir astronaut, lege eller sivilingeniør på slump. Det skyldes bevisste valg. Slik må det også være med lektoryrket. Det å jobbe som lektor må ikke være noe man gjør fordi man ikke fant på noe bedre å gjøre. Med en slik uinspirert grunnholdning vil undervisningen bli deretter, og både elever og lektor vil vansmekte. Den som blir lektor, må *ville* det.

“Auteuren både kan og bør være idealet også for lektorer. Kun som autentiske individer med en lidenskap for fag og formidling kan vi overfor elevene fremstå som troverdige forvaltere av kunnskap og overføre vår kjærlighet til fagene til dem.”

For det andre må måten man betrakter undervisningen på, forbedres og – kanskje – forandres. For å unngå at en undervisningsøkt i verste fall blir en tilfeldig sammensetning av innholdselementer uttrykt i en tilfeldig form, må idealet være at hver enkelt undervisningsøkt behandles på samme måte som en konsert eller en teaterforestilling. Lektorer må se på, tenke om og behandle fagdagene sine på samme måte som Lennon og McCartney gjorde med sangene sine. Vi må, som *lekturerer*, gå godt forberedt til timene med et tydelig og variert undervisningsopplegg, med klare mål og med en gjennomtenkt plan for hvordan vi kan formidle det aktuelle lærestoffet til elevene.

Lektoryrket er ikke en McJob.

Stor eller liten forbokstav?

Av: Svein M. Sirnes

Skal det være ”vg1” eller ”Vg1”?

Om 1., 2. og 3. trinn i videregående opplæring brukes i dag forkortelsene “Vg1”, “Vg2” og “Vg3”, som oftest med stor forbokstav. Også sentrale og lokale myndigheter bruker disse forkortelsene. Noen skriver begge bokstavene med versaler (“VG1”).

Men hva er riktig språkbruk?

Jeg forela spørsmålet for Språkrådet – og fikk følgende svar fra seniorrådgiver Dag F. Simonsen:

Forkortelsen ”vg.” står for ”videregående”, eventuelt ”videregående skole” (se for eksempel Finn-Erik Vinje: ”Skriveregler”, s. 105). Dette ordet (eventuelt denne ordfølgen) utgjør ikke noe egennavn i seg sjøl (men kan naturligvis inngå i et egennavn, for eksempel ”Oppgård videregående skole”). Det er derfor ikke riktig å bruke stor forbokstav i forkortelsen (utenom i setningsstart o.l.).

Å skrive ”Vg.” (eller ”Vgs.”) med stor V når en sikter til skoleslaget eller

bestemte trinn i videregående skole, kan derfor ikke være korrekt, uansett om også myndighetene måtte gjøre det, slik du sier. Det rette må være ”vg. 1”, eventuelt ”vg1” (hvis denne løsningen, uten mellomrom og punktum, er etablert), osv.

Simonsens svar ble videresendt til Utdanningsdirektoratet – og Karin Anita Scheen gav prompte følgende tilbakemelding: Det skal skrives ”Vg1”.